

## AZ OROSZ NYELVŰ GYERMEKLEVELEZÉS HASZNOSÍTÁSA OKTATÓ-NEVELŐ MUNKÁMBAN

### I.

Iskoláinkban már évek hosszú sora óta folyik úttörőink orosz nyelvű nemzetközi levelezése. Legtöbb nevelő már meggyőződött tanulóink nemzetközi levelezésének jelentőségéről. Ezért jelentőségét nem kívánom méltatni, hanem azt akarom bemutatni, hogyan indítottam el csapatunkban, hogyan folytattam és hogyan hasznosítom a levelezésadta lehetőségeket.

*Az első levél:* Igen fontosnak tartom a helyes kezdést. Levelemmel felkerestem több szovjet iskola úttörőcsapat vezetőjét, orosz nyelvtanárát. Ezekben a levelekben megírtam céloimat s így szétküldtem mintegy 15 úttörőnek a címét. Kértem, hogy ezeket a címeket adják át tanulóinknak és írjanak levelezést kezdeményező leveleket. Tanulóim minderről semmit sem tudtak. — Teltek a napok. Két hét telt el várákozásban. A második héten tanulóim legnagyobb csodálkozására, nekem nem kisebb örömmre megérkezett az első levél. Szabó Ilona 7. osztályos tanuló kapta az első levelet. Kért, hogy fordítsam le neki. Lefordítottam az egész osztály előtt. Néhány nap leforgása alatt megérkezett mind a 15 kért levél. Magam is megkezdtem a levelezést Roszohátój Taisza Petrona tjacsevói orosz nyelvtanárral. Így minden nap tanulóimmal együtt vártam a leveleket. A pártások „irigyelték” azokat, akik már leveleztek. Címeket kértek, hogy ők is be tudjanak kapcsolódni a levelezésbe. Az orosz szakkör munkáját 50 százalékban a levelezés támogatásának a szolgálatába állítottam. A levelezéssel egyidőben megkezdtük az orosz szakkörben, de tanítási órákon is típuslevelek leírását. Ezenkívül sok példamondatot írtak le tanulóim, amelyeknek a levelezésben hasznát vehették. Súlypontként kezeltem az olyan mondatok elsajátíttatását, amelyek általában minden nyelvben előfordulnak. Ez volt a váz, amely köré tanulóim nyelvtudásuk fejlődésével egyidőben bővítették leveleik tartalmát. Itt kívánom megjegyezni, hogy a levelezés gátló körülményként jelentkezik az a tény, hogy tanulóink sokkal változatosabban szeretnék magukat kifejezni, mint azt nyelvi tudásuk megengedi.

A levelezés területén is igen nagy szerepe és jelentősége van az orosz nyelvű faliújságnak. A faliújságra felkerültek naptári sorrendben a levelek írásához nélkülözhetetlen mondatok. Így például újévi, nönapi, május elsejei, november hetedik, születésnapj jókívánságok. Helyet kapott iskolánk, községünk leírása. Levelezőink írtak faliújságcikket számunkra, képanyagot is küldtek ezek illusztrálásához. Így nagyon sok levél kikerült faliújságunkra. A faliújságunkon helyet kaptak a kapott ajándéktárgyak: bélyegek, jelvények, fényképek, képeslapok, gyufacímkek. Eredménye nem is maradt el. A kapott leveleket megsorszámoztam, arról nyilvántartást vezettem. Bármikor meg tudtam mondani, hogy iskolánk mely tanulója levelez, mennyi levelet kapott s hány helyre levelezünk már. A folyosón elhelyezett térképen kis zászlócskákkal jelöltük, hogy hova levelezünk. A kis zászlóra annak a tanulómnak a neve került, aki arról a helyről először kapott levelet. Meg kívánom azt is jegyezni, hogy tanulóim egy-egy kapott levélért egy jópontot is kaptak, s ha összegyűlt az öt jópontjuk, egy jelzéssel ellátott jeles osztályzatot kaptak, melyet annyira vettem az osztályozásnál figyelembe, mint a füzet érdemjegyét. Minden héten kedden kikerült a versenyértékelés. Ezen feltüntettük a dátumot, mely országokba levelezünk, hány levelet kaptunk eddig, osztályonként, hogyan oszlik meg a levelezők száma, hány helyre levelezünk, legjobb öt levelezőnk eredménye. Így állandóan tudták tanulóim, hogy a versenyben mennyivel előzték meg stb. Ezt eleinte magam vezettem, de kellő előkészítés után néhány nyolcadikos tanuló végezte a heti kiértékeléseket, nekem csak esetenként kellett ellenőriznem őket, s a versenyeredményt aláírtam. — Három év alatt hét ország úttörőivel vettük fel a kapcsolatot. Mély baráti szálak fonódtak úttörőink között s a barátság túllépte az országhatárokat. A pártások levelezésében nem lett volna a megfelelő eredmény akkor, ha kellő számú címről nem tudtam volna gondoskodni, ezért foglalkozni kívánok a címszerzés néhány lehetőségével is.

Több esetben tanulóimnak konkrét címet tudtam adni, máskor csak az iskola címét. A címkéző tanulóinkat nem küldjük el cím nélkül. Konkrét címeket általában az alsóbb osztályosoknak adtam, 7. vagy 8. osztályos tanulóimnál már csak esetben elég volt a címszerzés módját megmondanom. — A címszerzés egyik legegyszerűbb formája, ha a térképen nézzük meg egy város nevét, megcímezem valamely iskolájának. A levelet az iskola igazgatójának címeztük.

Levelezésünk eredményét, anyagát, egy-egy tanév végén az ún. „Népek barátsága” kiállításokon mutattuk be. A kiállítások elég látogatottak voltak. Községünk ötezer lakosa közül évente átlagosan ezren tekintették meg kiállításainkat. Eleinte a kiállításokhoz nem rendel-

keztünk kellő mennyiségű anyaggal, tehát nem nagyon volt mit csoportosítanunk. A továbbiakban volt anyag bőven. Először országoként, később tájanként, vagy témakörönként rendeztük. Később arra törekedtem, hogy a tanév elején ismerttettem tanulóimmal a kiállítások célkitűzéseit, melyre levelezés útján anyagot kellett, hogy gyűjtsenek.

## II.

*A nemzetközi orosz nyelvű gyermekelevelezés felhasználása az orosz nyelv tanításában.* Szerintem az orosz nyelv tanítása, ill. tanulása szempontjából tanulóim nemzetközi orosz nyelvű levelezése igen nagy jelentőséggel bír. A levelezést folytató gyermeknél a nyelv nem a tanulás anyaga, hanem az érintkezés eszköze. A levelezés útján tanulóimat elszakítottam a tankönyv szövegétől. A mindennapi élet szavaival, aktív szókészlettel, kifejezésekkel ismerkednek meg, melyeket nemcsak írásukban, de beszédükben is alkalmazni képesek. Így tehát — habár közvetett formában —, mégis elősegíti a beszédkészség alakulását. Az a tapasztalatom, hogy a levelező tanulók sokkal változatosabban fejezik ki magukat, mint a nem levelezők. A levelezésben megtanult kifejezéseket a gyakorlatban alkalmazzák. Tanulóim a levelezésben keresztül is pl. megismerik és gyakorolják a helyes orosz keltézést; levélformát, gyakorlatias kifejezéseket, russzicizmusokat. Tapasztalom, hogy levelező tanulóim a levelezés útján jó kedvvel, szinte észrevétlenül ismernek meg olyan nyelvi tényeket, amelyeket nem szívesen tanulnának, túlságosan száraznak, unalmasnak tartanának. A szótármunka is tartalommal telik meg. Van célja a szókeresésnek, mégpedig az, hogy ő mást, vagy más őt megértse. Így a tanuló érzi a szótározásban való jártasság gyakorlati jelentőségét. Tanulóim levelezését felhasználom az orosz nyelv és más tantárggyal kapcsolatos szemléltetési eszközök gyűjtésére.

A kapott levelek olvasásával, megfigyelésével, a válaszelemek megírásával fejlődik tanulóim helyesírási készsége. E téren végzett korábbi felmérésem is azt bizonyítja, mennyire teszi hatékonyá az íráskészség fejlesztését, a helyes írást a levelezés.

Tanulóim a tanult nyelvtani lexikai anyagot gyakorlatba ültették át. Mindez fejlesztette értelmi képességüket is. A tankönyvben előforduló szövegek általában egyes szám 3. személyben, vagy többes szám 3. személyben fordulnak elő. Levelezés esetén bő tér kínálkozik az ige-ragozás területén az egyes szám 1. és 2., valamint a többes szám 1., 2. személyű ragozás gyakorlására is.

A levelező tanuló számtalan esetben találkozik a sikerélmény érzésével. Sikerélményt vált ki, ha olyan levelet írt, melyet külföldi pajtása megért, vagy ha a kapott levelet ő érti meg. Ennek következtében egyre határozottabban használja a nyelvet, s egyre ritkábban igényli nevelője segítségét.

Célkitűzéseink közé tartozik a társadalmilag hasznos munka megszerettetése. E téren is segítséget kaptam. Levelezőtársak beszámoltak arról, hogyan és mit dolgoztak. Még a munkaszervezést is megírták egymásnak. Tanulóim kérésére a tanítás nélküli munkanapot úgy szerveztük meg, ahogyan azt megszervezték egy szovjet iskolában. — Az eredmény nem maradt el. Jobb munkát végeztek, mint azelőtt bármikor. Szovjet levelezőtársak ui. írták, hogy versenyszerűen dolgoztak a szövetkezett területén. Akik a legjobb eredményt érték el, osztályfőnökük írásbeli dicséretben részesítette őket. Megfogadtam tanulóim javaslatát. Mi is úgy csináltuk. Egy-egy feladat elvégzése közben vidáman játszottak, énekeltek tanulóim. Így örömmel, szívesen dolgoztak a termelőszövetkezetben.

*Nevelők önképzését, tapasztalatcseréjét* is biztosítja, ha a nevelő maga is levelez. A testvér osztályfőnökök kölcsönösen beszámolnak egymás eredményeiről, célkitűzéseiről. A levelezéssel arra hívtam fel a figyelmet, amit ott hanyagoltak. Így például az egyik iskolában nem szívesen tanulták a szovjet gyerekek a német nyelvet. Ezért úgy irányítottam tanulóimat, hogy hívják őket tanulmányi versenyre. A szovjet gyerekeket német nyelvből (ott ui. az volt az idegen nyelv) a mi orosz eredményeinkhez viszonyítva. Amint osztályfőnökük beszámolt, néhány hónap eltelte után, tényleg javulás állt be a német nyelv tanulásánál. Több országba levelezünk. Nem minden országgal való orosz nyelvű levelezés segíti elő az orosz nyelv-oktatást. Például a csehszlovák gyermekek nagyon szépen írnak oroszul. Ez támogatja célkitűzéseinket. A lengyelek kevésbé. Gyakran lengyel szavakat kevernek az orosz szavak közé, s orosz betűkkel írják le. A koreai, kínai gyerekek nagyon rosszul és csúnyán írnak oroszul, úgyszintén a német gyermekek. Sok esetben problémát jelentett a levelek elolvasása. Nehéz a sok nyelvtani hibát tartalmazó levelekből a levél mondanivalóját kihámozni. A kárpát-ukrajnai tanulók is gyakran ukrán szavakat kevernek az orosz szavak közé, ezért csak következtetésekből érthetjük meg egy-egy ukrán szó értelmét.

Általában mind a külföldieknél, mind nálunk a lányok szeretnek szívesebben levelezni. Szébb külalakkal és kevesebb hibával írnak, mint a fiúk.

Visszatérve előző témához. Helyes, ha az orosz nyelvtanár maga is levelez. Ez azonban nem teljes értékű, ha csak szovjet nyelvtanárokkal levelez. Különösen gyümölcsözött ez a tevékenység, ha a népi demokráciák többi országaiba levelez. Így kölcsönös tapasztalataikat el tudják egymásnak mondani. Volt alkalmam néhány évvel ezelőtt Moszkvában találkozni német, cseh, lengyel, orosz nyelvszakos tanárokkal. Olyan szakmódszertani lehetőségeket mondunk el egymásnak, amit az egyik még nem alkalmazott. Például a német kolléga érdekes és igen egyszerű szemléltetési lehetőséget ismertetett az igeragozással kapcsolatban.

Tantestületünk kollektívájának egységéhez, összhangjához is hozzájárult levelezésünk. Kiállítások szervezésében közös munkát vállaltunk. A rajtot tanító kartárs a dekorációt vállalta, a politechnikát tanító kartárs a technikai kivitelezésben, a többi kartárs a szervezésben, a földrajz szakos kartárs egy-egy táj képeinek a rendszerezésében, a biológiát tanító kartárs egy-egy táj állat- és növényvilágának az összegyűjtéséhez, rendszerezéséhez adott segítséget.

Példánk nyomán a járás területén már három iskolában rendeztek tanév végi levél-kiállításokat.

Az a meggyőződés, hogy a tantervi célokat levelezésünkben gyakorlatban is megvalósítjuk, ezért az orosz nyelv iskolai tanítása mellett nagyon jó kiegészítő és igen értékes tevékenység a levelezés.

*Magi János,*  
Okány, Békés megye

## JÁTÉKOS FIGURÁK ALKALMAZÁSA AZ ELSŐ OSZTÁLYBAN

Játékos segédeszközök alkalmazása sok esetben nemcsak kedvesebbé teszi az első osztályban az olvasási órákat, hanem eredményesebbé is.

A hangok leválasztásánál vagy összekapcsolásánál használtam állatokat, virágokat ábrázoló figurákat, más esetben mesefigurákat. Ezeket az óra elején jól látható helyre helyeztem. Az olvasási gyakorlatokkal kapcsolatos figurákról is tanulnak a gyerekek. Ezeket kezükbe vehetik, megfigyelhetik színüket, nagyságukat, egyes esetekben körül is rajzolhatják és azután ki is festhetik az ábrát.

Nem egy esetben segítik a fegyelmezést is. A jó, a példás magatartás jutalmazására, más esetben a példamutató munkáért egy-egy tanuló megkaphatja a kartonlemezből készült kis játékokat. Ezeket haza is viheti. Otthon mesélhet róla, elmondhatja azt is, hogy az iskolában mit tanultunk róla. A következő nap visszahozza és a helyére teszi.

Egyes esetekben a szépen fejlődő tanulók meg is őrizhetik ezt a kis játékot, ezt a kis emléket. A tanulók éveig őrizgetik jó munkájuk ezen kis emléket, s jobban szeretik, mint a drága pénzen vásárolt játékokat.

Megfigyeltem sok esetben, hogy a mozgékonyabb, elevenebb gyermekek milyen erőfeszítéssel fékezik magukat, amikor rá-ránéznek ezekre a játékos figurákra, vagy más esetben, amikor én mutatok ezekre. Sok esetben még az is nagy jutalom, ha óra végén több tanuló a kezébe veheti, óráközi szünetben nála maradhat, vagy hazaviheti megmutatni.

*Győri Jánosné,*  
tanítónő, Hódmezővásárhely

## HOGYAN SZERVEZZÜK AZ ÚTTÖRŐ SPORTSZAKKÖRÖKET

Mint minden, az oktatás-nevelés terén végzett munkánk, annak érdekében létrehozott intézmény, szervezet célját, úgy a sportszakkörökét is a nevelés célja, a sokoldalúan képzett szocialista embertípus kialakítása határozza meg.

E célkitűzés mind nagyobb mértékben való elérése érdekében szabta meg a Magyar Úttörők Szövetségének Elnöksége az úttörő sportmunka alapvető feladatait is: